

Особливості перекладу художніх творів з урахуванням категорії експресивності

Ivashkevych E. E. The features of the translation of artistic works, taking into account the category of expressiveness / E. E. Ivashkevych // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohienko University, G. S. Kostyuk Institute of Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine / scientific editing by S. D. Maksymenko, L. A. Onufrieva. – Issue 40. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2018. – P. 138–148.

E. E. Ivashkevych. The features of the translation of artistic works, taking into account the category of expressiveness. The article analyzes expressiveness as a linguistic category. The peculiarities of the translation of works of art were considered, taking into account the category of expressiveness (for example, the translation of Kurt Vonnegut's novel «Slaughterhouse-Five or The Children's Crusade: A Duty-Dance with Death» done by P. Sokolovskiy).

It was noted that in contemporary researchers it was stated that expression had been a vivid manifestation of feelings, mood, thoughts. In the broad sense, expression means the increased expressiveness of the work of art, which is achieved by the whole set of artistic means and depends on the manner of execution and the nature of the work of the artist; in the narrow one – this is a manifestation of the temperament of the artist, the explication of his creative handwriting, a reflection of the author's style in the texture of the smear, in the drawing, in the color and compositional decisions of the work of painting, sculpture and others. «Expressiveness» refers to both natural events, objects and relations that arise between them, and a certain kind of creativity, the essence of which is reduced to the conscious of design of a certain system of phenomena or concepts, as well as the system of words in order to cause the effect of expressiveness.

The article states that the translation should cause the reader similar emotions, like the original language. The task of an interpreter is to search for a match that does not differ from the original lexical unit stylistically, would have the same or, at least, a similar emotional and social color. When translating linguistic vocabulary in artistic works, the interpreter is often confronted with the fact that there are not always adequate equivalents in the language of the original and the language of translation. In this case, the translator has to use other methods and techniques of translation: the inclusion of additional elements into the text; omission of elements, redundant in terms of foreign language reader; the transformation of the seman-

tic structure of words and expressions; compromise translation solutions; the use of adequate substitutions (interpretation, antonymic translation, compensation, etc.).

Key words: translation, expressiveness, methods and techniques of translation, interpretation, antonymic translation, compensation.

Е. Е. Івашкевич. Особливості перекладу художніх творів з урахуванням категорії експресивності. У статті проаналізовано експресивність як лінгвістичну категорію. Окреслено особливості перекладу художніх творів з урахуванням категорії експресивності (на прикладі перекладу П. Соколовським роману Курта Воннегута «Бойня номер п'ять, або Хрестовий похід дітей»).

Зазначено, що у сучасних дослідженнях експресія трактується як яскравий прояв почуттів, настроїв, думок. У широкому сенсі експресія має на увазі підвищену виразність твору мистецтва, що досягається всією сукупністю художніх засобів і залежить від манери виконання і характеру роботи художника; у вузькому – це прояв темпераменту художника, експлікація його творчого почерку, відображення стилю автора у фактурі мазка, в малюнку, в колірному і композиційному рішеннях твору живопису, скульптури тощо. Під «експресивним» маються на увазі як природні події, об'єкти і стосунки, що виникають між ними, так і певний вид творчості, сутність якого зводиться до свідомого конструювання певної системи явищ або понять, а також системи слів із метою викликати ефект експресивного.

У статті зазначено, що переклад має викликати у читача подібні емоції, що й мова оригіналу. Завдання перекладача – пошук відповідності, який би не відрізнявся від вихідної лексичної одиниці стилістично, мав би однакове або, щонайменше, – подібне емоційне і соціальне забарвлення. Під час перекладу просторічної лексики в художніх творах перекладач дуже часто стикається з тим, що не завжди існують адекватні еквіваленти в мові оригіналу і мові перекладу. В цьому випадку перекладачеві доводиться використовувати інші способи і прийоми перекладу: включення в текст додаткових елементів; опущення елементів, надлишкових із точки зору іншомовного читача; перетворення смислової структури слів і виразів; компромісні перекладацькі рішення; використання адекватних замінів (інтерпретація, антонімічний переклад, компенсація тощо).

Ключові слова: переклад, експресивність, способи і прийоми перекладу, інтерпретація, антонімічний переклад, компенсація.

Постановка проблеми. У сучасному перекладознавстві провідними є дві тенденції у вивченні процесу перекладу, засновані на типі тексту й типі його пізнання людиною:

1) дослідження перекладу художнього тексту в аспекті традиційного перекладознавства субститутивно-трансформацій-

ного характеру (Л. І. Борисова, Р. П. Зорівчак, В. Д. Івшин, Л. В. Коломієць, В. Н. Комісаров, В. В. Коптілов, О. Кундзич, Л. Л. Нелюбин, Ю. М. Марчук, В. Д. Радчук, С. В. Скрильник, Г. Т. Хухуні та ін.);

2) дослідження перекладу художнього тексту в аспекті сучасного когнітивно-діяльнісного перекладознавства (Л. С. Бархударов, С. Влаков, Н. К. Гарбовський, А. Попович, Ю. О. Сорокін, М. Т. Тарнавська, А. В. Федоров, С. Флорін, О. Д. Швейцер, В. Шор та ін.).

У науковій літературі особливості художнього перекладу вивчалися в працях Р. П. Зорівчак, Л. В. Коломієць, В. Н. Комісарова, І. Кулика, Г. Й. Майфета, Ю. М. Марчука, Р. К. Мін'яр-Белоручева, Г. Е. Мірама, Ю. Найді, Л. Л. Нелюбіна, В. Росельса, Л. П. Рудько, С. І. Ткаченко, П. Х. Торопа, Г. Т. Хухуні, О. Д. Швейцера та ін. Характер впливу тих чи інших мовних структур на сприйняття світу людиною, національний дух мови перекладу, менталітет тощо стали предметом досліджень В. І. Карабана, В. Д. Радчука, М. Т. Тарнавської, О. М. Фінкеля, А. В. Федорова, О. І. Чердніченка та ін.

Актуальність дослідження особливостей художнього перекладу, одного з видів перекладацької діяльності, зумовлена як лінгвістичними, так і екстралінгвістичними чинниками. Лінгвістичним обґрунтуванням можна вважати необхідність подальшої розробки теорії художнього перекладу, а також потребу в удосконаленні його методики. Аналіз проблем художнього перекладу виявляє відсутність достатніх знань про способи трансляції, зокрема, побутової та розмовної лексики у тексті перекладу. Отже, вивчення стратегій перекладу художнього тексту дасть змогу виявити його специфіку і тим самим оптимізувати процес перекладу. До екстралінгвістичних чинників можна віднести прогрес науки, який тягне за собою зростання наукових публікацій, що вимагають якіснішого перекладу. Саме тому чим більшою мірою наближеним до оригіналу є переклад художнього тексту, тим швидше відбувається його об'єктивація в іншомовному співтоваристві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У багатьох наукових працях розкрито базові особливості перекладу. В різних концепціях це поняття розкривається по-різному, зокрема як процес перетворення літературного твору, написаного однією мовою, в художній твір іншою мовою [3; 4]. При цьому обов'язковим є збереження плану змісту твору, тобто його актуального зна-

чення (К. С. Бархударов, В. С. Віноградов, Г. Д. Воскобойнік, А. Лілова, В. О. Лукін, Р. К. Мін'яр-Белоручев, Я. І. Рецкер). Отже, переклад є видом мовленнєвого посередництва, суспільне призначення якого в тому, щоб максимальною мірою наблизити опосередковану двомовну комунікацію до звичайного реального одномовного спілкування (В. М. Базилев, М. М. Букарева, Р. П. Зорівчак, В. В. Коптілов, Г. О. Самойленко, Ю. О. Сорокін, О. Ф. Ширяєв). Також переклад є процесом створення трансляту, тобто процесом передачі повного змісту оригіналу посередництвом мови, якою цей текст перекладається (Е. Еткінд, І. Левий, В. І. Свінцов).

Такі вчені, як І. О. Зимня та В. І. Єрмолович, визначають переклад як безперервний процес осмислення (формування і формулювання) думки, що сприймається. За словами авторів, здійснюючи переклад, слід спочатку зрозуміти сенс повідомлення, «перетворити» його в задум, а потім вже сформулювати висловлювання іншою мовою [2, с. 53].

Зважаючи на перелічені нами тенденції, проблеми теорії та практики художнього перекладу належать до числа таких, які досить активно розв'язуються. Це пояснюється тим, що художня творчість була предметом дослідження різних наук упродовж багатьох століть, починаючи з праць Аристотеля. Унаслідок цього художній переклад вирізняється багатим теоретичним і практичним матеріалом. Хоча, безперечно, деякі моменти залишаються надзвичайно актуальними в сучасній науковій царині. Це, зокрема, проблема відтворення категорії експресивності в перекладі роману Курта Воннегута «Бойня номер п'ять, або Хрестовий похід дітей», яка, на жаль, не вивчена в науковому аспекті, адже спеціально в такому формулюванні цієї проблемою дослідники ще не займалися. Наголосимо на певних моментах, які, на наше стійке переконання, є досить актуальними, такими, що спонукають науковців до їхнього вивчення, аналізу й авторського тлумачення. Тому завданнями нашої статті є:

- 1) проаналізувати експресивність як лінгвістичну категорію;
- 2) окреслити особливості перекладу художніх творів з урахуванням категорії експресивності (на прикладі перекладу П. Соколовським роману Курта Воннегута «Бойня номер п'ять, або Хрестовий похід дітей»).

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Експресивність відіграє особливу роль у житті суспільства. Проте

через багатогранність цього явища окреслений феномен залишається маловивченим. На даний час існують численні спроби науковців дослідити окремі аспекти експресивного, але все ж не існує чіткого визначення цього поняття. Ця проблема становить інтерес для різних галузей сучасної філології, зокрема, для теорії та практики перекладу. Однак слід зазначити, що це питання виходить за межі перекладознавства і, насамперед, має багато спільного з естетикою та психологією. Саме тому існує багато концепцій визначення експресивності, але нема жодної узагальненої теорії. Психологи намагаються дослідити, як проходить процес сприйняття експресивного контексту в мозку людини. Естетика пояснює досягнення експресивного ефекту моральними й естетичними нормами суспільства. Філологи розглядають мовні засоби та прийоми, що створюють експресивний ефект.

У сучасних дослідженнях зазначається, що експресія – це яскравий прояв почуттів, настроїв, думок. У широкому сенсі експресія має на увазі підвищену виразність твору мистецтва, що досягається всією сукупністю художніх засобів і залежить від манери виконання й характеру роботи художника; у вузькому – це прояв темпераменту художника, експлікація його творчого почерку, відображення стилю автора у фактурі мазка, в малюнку, в колірному і композиційному рішеннях твору живопису, скульптури тощо.

Під «експресивним» маються на увазі як природні події, об'єкти і стосунки, що виникають між ними, так і певний вид творчості, сутність якого зводиться до свідомого конструювання певної системи явищ або понять, а також системи слів із метою викликати ефект експресивного [5, с. 181–183].

Експресивне є продуктом високорозвиненої людської культури, експлікацією здатності подивитися на себе збоку, піднятися над буденністю. Експресивне тісно пов'язане зі свободою людини, її впевненістю у безумовній можливості піднятися над собою, над власними інтересами. Категорія експресивності породжена природою людини і притаманна народному духу, адже народ завжди високо цінував дотепних людей, майстрів експресії, які вміло використовували художні засоби з метою досягнення певного експресивного ефекту.

Експресивність, тобто виразність, образність мови, виявляється на тлі стилістично нейтральних засобів і контекстів, тому вважається категорією семантико-стилістичною. Зазвичай, образність утворюється значеннєвими домішками у слові та поя-

вою в ньому оцінювально-характеристичних елементів. В утворенні експресії значну роль відіграють стилістичні якості слів та їх оточення. Так, наприклад, діалектне або застаріле слово, що використовується у сучасному літературному творі, робить мову експресивною [4].

Образність мови – це також категорія мовностилістична, оскільки ця якість утворюється за допомогою значеннєвої своєрідності слів, а також прийомів використання, способів розташування різноманітних лексичних засобів. Мова стає образною тоді, коли в словах активізуються метафоричні значення й інші змістовні нашарування, коли використовуються порівняння, перифрази тощо. У таких випадках слова позначають поняття і речі та викликають у свідомості людини яскраві картини й асоціації.

Визначаючи якості образної мови, важливо встановити, які зображувальні можливості закладені в самому слові та як саме образність досягається шляхом майстерного сполучення слів. Так, О. Кундзич слушно зазначав, що «елементарна поетичність мови, тобто образність окремих слів та постійних сполучень ... є мізерною порівняно зі здатністю мов утворювати образи та сполучення слів» [4, с. 14]. Аналіз образних слів та їх угруповань переконує, що ця стилістична якість знаходиться в прямій залежності не тільки від змістового обсягу слів, але й від законів їх сполучуваності. Уже давно встановлено, що слова з конкретним і предметним значенням метафоризуються частіше і відрізняються образністю. Навпаки, слова з ширшим і більш абстрактним значенням не дають таких результатів [5].

Отже, проаналізуємо особливості перекладу художніх творів з урахуванням категорії експресивності (на прикладі перекладу роману Курта Воннегута «Бойня номер п'ять, або Хрестовий похід дітей», зробленого П. Соколовським). Наведені нами приклади відображуватимуть переклад П. Соколовського з використанням стратегії «знаходження функціонального аналога».

– And then Weary tied in with two scouts [6, с. 16] – Потім Вірі спіткав двох розвідників [1, с. 30]. Лексема «tied» означає «скріплювати», «зашнуровувати» [7]. У цьому прикладі маємо розмовний варіант перекладу.

– who was so weak [6, с. 16] – такий слабак [1, с. 31].

– At last she had accumulated enough to whisper this complete sentence [6, с. 17] – вона врешті спромоглась прошепотіти все речення [1, с. 32]. «Accumulate» перекладається як «акумуляюва-

ти», «накопичуватися», «назбируватися» [7]. У перекладі «спромоглась» є розмовним.

– He dug it out [6, с. 17] – Коли він сягнув туди рукою [1, с. 33]. Лексема «dug» означає «сосок», «вим'я» [7]. У перекладі «сягнув» є розмовним.

– but he certainly had a snootful now [6, с. 17] – але цього разу, безперечно, перебрвав міру [1, с. 34].

– and she helped Billy get her girdle off [6, с. 17] – і допомагала Біллі стягнути з себе пояс для панчів [1, с. 34].

– because it would stick in their memories [6, с. 18] – швидше западе їм у пам'ять [1, с. 34].

– The person who was shaking him was Roland Weary [6, с. 18] – Розбуркував його Роланд Вірі [1, с. 35].

– and shoved Billy for a quarter of a mile [6, с. 18] – Вірі проволік Біллі з чверть милі [1, с. 35]. «Shove» перекладається як «штурхання» [7]. У перекладі «проволік» є розмовним.

– Billy staggered down the bank ridiculously [6, с. 18] – Біллі кумедно зсунувся схилом берега [1, с. 35].

– After him came Weary, clanking and tinkling and hot [6, с. 18] – За ним спустився Вірі, дзенькаючи й брязкаючи, увесь розпірилий [1, с. 35].

– and float up among the treetops [6, с. 18] – й тихенько підносився до **вершечків дерев** [1, с. 36].

– Roland Weary, eighteen years old, **insinuated himself** between the scouts [6, с. 18] – Вісімнадцятирічний Роланд Вірі **втиснувся** між двох розвідників [1, с. 36].

– Billy Pilgrim went on skating [6, с. 19] – Біллі Пілігрим й далі ковзався [1, с. 36].

– that they had elected a ludicrous waif [6, с. 19] – що обрали жалюгідного телення [1, с. 37]. Лексема «ludicrous» означає «смішний», «жалюгідний». «Waif» означає «безхатченко», як розмовне слово вживається «телепень» [7].

– They would hear his **reedy voice** [6, с. 19] – Вони почують його **пискливий голос** [1, с. 37]. «Reedy» перекладається як «тонкий» [7]. «Пискливий» є розмовним варіантом цієї лексеми.

– Billy opened his mouth [6, с. 19] – Біллі розтулив рота [1, с. 37].

– He **slipped** his knife into its scabbard [6, с. 19] – ніж **устроїв** у піхви [1, с. 37].

– And then he **shook Billy hard, rattled his skeleton, slammed him** against a bank [6, с. 19] – І заходився **несамовито трясти Біл-**

лі, аж у того **торохтіли кістки**, а тоді **хряснув ним** об крутий берег [1, с. 37]. Стосовно лексеми «slammed», у загальноприйнятому значенні вона означає «захлопнути» [7]. У цьому реченні всі виділені нами слова перекладаються у своєму розмовному варіанті.

– Weary **barked** and **whimpered** through his layers of scarf from home [6, с. 19] – Вірі **галасував** і **скімлив** крізь кілька шарів свого шарфа, присланого з дому [1, с. 37]. Лексема «whimpered» перекладається як «хникати», «нити» [7]. У цьому реченні всі виділені нами слова перекладаються у своєму розмовному варіанті.

– and Weary kicked him in the ribs [6, с. 19] – а Вірі дав копняка під ребра [1, с. 37].

– «You think it's funny, huh?» Weary **inquired** [6, с. 19] – Тобі ще смішки, ге? – **здивувався** Вірі [1, с. 37].

– He walked around to **Billy's back** [6, с. 19] – Він обійшов **прес** Біллі [1, с. 38].

– Billy's jacket and shirt and undershirt **had been hauled up** around his shoulders **by the violence** [6, с. 19] – Куртка, верхня й спідня сорочки у Біллі **під час цієї шарпанини задерлись** мало не до пліч [1, с. 38].

– so his back **was naked** [6, с. 19] – спина **оголилася** [1, с. 38]. Лексема «naked» означає «ґрунт», «без рослинності», «без листя» [7]. У цьому реченні переклад «naked» є розмовним.

– Weary **was going to break** that tube [6, с. 19] – Вірі **намірявся перебити** цю трубку [1, с. 38].

– as to why one American **would try to murder** another one so far from home [6, с. 19] – чому це один американець **хоче порішити** іншого так далеко від батьківщини [1, с. 38].

– The dog, who had sounded so **ferocious** in the winter distances [6, с. 20] – Собака, що гавкіт її лунав так люто серед зимових просторів [1, с. 38]. «Ferocious» означає «жорстко» [7]. Переклад «люто» є розмовним.

– Billy stared into the patina of the corporal's boots [6, с. 20] – він втупився в полиск каприлових чобіт [1, с. 39].

– Other Germans **were securing** the hasps on the car doors with wire and spikes and **other trackside trash** [6, с. 25] – Інші німці **закріпляли** на дверях засуви дротом, цвяхами й **усяким залізниччям** [1, с. 49]. «Secure» перекладається як «забезпечувати охорону». «Закріпляти» є розмовним перекладом цієї лексеми [7].

– But **crammed into** the corner with Billy was a former hobo who was forty years old [6, с. 25] – Однак у куток поруч **забрався**

колишній волоцюга років сорока [1, с. 49]. «Crammed» означає «переповнений», у цьому реченні його переклад є розмовним [7].

Наведемо приклади перекладу П. Соколовським *жаргону*:

– this lousy little book [6, с. 2] – ця триклята книжка [1, с. 2]. Лексема «lousy» є сленгом та означає «вошивий», «жахливий», «паршивий», «неймовірний», «небажаний», «некомпетентний», «погань», «брудний», «мерзенний», «непорядний». Як жаргон «lousy» перекладається «чмошний», «відстойний», «триклятий» [7]. У цьому прикладі лексема «lousy» є **жаргоном**.

Також із використанням стратегії «знаходження функціонального аналога» перекладає П. Соколовський *лайливу лексику*, що також надає тексту додаткової експресивності.

– when I have become an old fart [6, с. 2] – дарма що сам уже зробився старим шкарбуном [1, с. 2]. Загальноприйняте значення лексеми «fart» є «старий», «дарма втрачати час» [7]. Як лайливе «fart» перекладається «шкарбун», що вносить своєрідну експресію як у текст оригіналу, так і у його переклад.

– and I’m an old fart [6, с. 4] – а я зробився старим шкарбуном [1, с. 6]. Лексема «fart» перекладається як «старче», «даремно гаяти час» [7]. У лайливому варіанті переклад «an old fart» відповідає «старий шкарбун».

– banged it in the sink [6, с. 6] – і без ніякої потреби торохнула лід в умивальник [1, с. 12]. Слово «bang» в розмовному варіанті перекладається як «хлоп!», «бух!», «ба-бах!» [7]. У цьому перекладі «торохнула» є лайливим словом.

– Get out of the road, you dumb motherfucker [6, с. 13] – Тікай з дороги, ти, так тебе і розтак! [1, с. 25].

– Shit [6, с. 14] – Лайно ти [1, с. 25]. Лексема «shit» означає «того гляди в штани накладе», «розіграти когось» [7]. У цьому реченні «shit» є лайливим та перекладається лайливим словом.

– They were festooned with machine-gun belts, smoked cigars, and guzzled booze [6, с. 24] – Вони були обвішані автоматними патронташами, палили сигари й жлуктили спиртне [1, с. 46]. Лексема «guzzle» означає «пропивати», «проїдати». У розмовному мовленні «guzzle» має значення «обжертися» [7]. У цьому реченні його переклад є лайливим.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок. Переклад має викликати у читача подібні емоції, що й мова оригіналу. Завдання перекладача – пошук відповідності, який би не відрізнявся від вихідної лексичної одиниці стилістично, мав би однакове або, щонайменше, – подібне емоційне і соціальне за-

барвлення. Під час перекладу просторічної лексики в художніх творах перекладач дуже часто стикається з тим, що не завжди існують адекватні еквіваленти в мові оригіналу і мові перекладу. В цьому випадку перекладачеві доводиться використовувати інші способи і прийоми перекладу: включення в текст додаткових елементів; опущення елементів, надлишкових із точки зору іншомовного читача; перетворення смислової структури слів і виразів; компромісні перекладацькі рішення; використання адекватних заміन (інтерпретація, антонімічний переклад, компенсація тощо). У подальших дослідженнях проаналізуємо особливості відтворення категорії експресивності в перекладах інших літературних творів.

Список використаних джерел

1. Воннегут К. Бойня номер п'ять, або Хрестовий похід дітей : [роман] / Курт Воннегут ; [пер. з англ. П. Соколовського]. – К. : «Художня літ-ра», 2007. – 120 с.
2. Зимняя И. А. Психология перевода : учебное пособие для Высших курсов переводчиков / И. А. Зимняя, В. П. Ермолович. – М. : Изд-во МГПИИЯ им. М. Тореца, 1981. – 99 с.
3. Кетфорд Дж. К. Лингвистическая теория перевода / Дж. К. Кетфорд // Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике. – М. : Международные отношения, 1978. – С. 91–114.
4. Кундзич О. Переводческий блокнот: Мастерство перевода / О. Кундзич. – М. : Сов. пис., 1968. – 536 с.
5. Мац І. І. Різновиди емоцій та способи їх вербалізації (на матеріалі англійської мови) / І. І. Мац // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2003. – № 11. – С. 181–183.
6. Vonnegut K. Slaughterhouse-Five or The Children's Crusade: A Duty-Dance with Death / Kurt Vonnegut. – N.-Y. : Novels, 2006. – 78 p.
7. Мультитран [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.multitran.ru>.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Vonnehut K. Bojnia nomer pjat', abo Chrestovyy pochid ditej : [roman] / Kurt Vonnehut ; per. z anhl. P. Sokolovs'koho]. – K. : «Chudozhnja lit-ra», 2007. – 120 s.
2. Zimnyaya I. A. Psixologiya perevoda : uchebnoe posobie dlya Vysshix kursov perevodchikov) / I. A. Zimnyaya, V. P. Ermolovich. – M. : Izd-vo MGPIIYa im. M. Toreza, 1981. – 99 s.

3. Ketford Dzh. K. Lingvisticheskaya teoriya perevoda / Dzh. K. Ketford // Voprosy teorii perevoda v zarubezhnoj lingvistike. – M. : Mezhdunarodnye otnosheniya, 1978. – S. 91–114.
4. Kundzich O. Perevodcheskij bloknot: Masterstvo perevoda / O. Kundzich. – M. : Sov. pis., 1968. – 536 s.
5. Mats I. I. Riznovydy emocij ta sposoby jich verbalizaciji (na materialih anhlis'koji movy) / I. I. Mats // Visn. Zhytomyr. derzh. un-tu im. I. Franka. – 2003. – № 11. – S. 181–183.
6. Vonnegut K. Slaughterhouse-Five or The Children's Crusade: A Duty-Dance with Death / Kurt Vonnegut. – N.-Y. : Novels, 2006. – 78 p.
7. Mul'titran [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <http://www.multitran.ru>.

Received January 12, 2018

Revised February 6, 2018

Accepted March 5, 2018

УДК [159.955+159.956]

I. Т. Кишакевич
iryana.ky@gmail.com

УСКЛАДНЕНІ УМОВИ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ МЕДИЧНИХ ЗАДАЧ ЯК ТРЕНІНГ ТВОРЧОГО МЕДИЧНОГО МИСЛЕННЯ

Kyshakevych I. T. Complicated conditions of solving medical problems as a creative medical thinking training / I. T. Kyshakevych // Problems of Modern Psychology: Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohiienko University, G. S. Kostyuk Institute of Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine / scientific editing by S. D. Maksymenko, L. A. Onufriieva. – Issue 40. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2018. – P. 148–162.

I. T. Kyshakevych. Complicated conditions of solving medical problems as a creative medical thinking training. The article highlights the findings of doctors' thinking action activation while solving their non-standard clinical problems.

According to the findings based on the analysis of research concerning medical thinking, its creative character, which is manifested in all spheres of doctor's professional activities, i.e. diagnosing, treating and preventing